

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye'de Yayınlanan Yetiskin Egitimine Iliskin Makalelerin Meta Degerlendirmesi

AUTHORS: igdem Kiliç,Sibel Arslan

PAGES: 865-899

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/286849>

Türkiye’de Yayınlanan Yetişkin Eğitime İlişkin Makalelerin Meta Değerlendirmesi

A Meta-Evaluation Of Published Articles On Adult Education In Turkey

DOI=[10.17556/jef.35782](https://doi.org/10.17556/jef.35782)

Çiğdem KILIÇ*, Sibel ARSLAN**

Özet

Bu makale, Türkiye’de “yetişkin eğitimi” alanında yayınlanmış makalelerin bir bilimsel araştırmada bulunması gereken temel unsurlar bağlamında meta değerlendirmesini amaçlamaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda araştırma-inceleme türünde hazırlanmış 49 makale giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve öneriler başlıkları altında değerlendirilmiştir. Araştırmanın yöntemi nitel araştırmalarda kullanılan doküman incelemedir. Verilerin çözümlenmesinde nitel analiz tekniklerinden, betimsel analiz tekniği kullanılmış, geliştirilen “makale değerlendirme formu” kullanılarak makaleler değerlendirilmiş, veriler frekans/yüzde değerleri ile ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda genellikle, yetişkin eğitime yönelik yazılmış makalelerin paradigmatik olarak nicel araştırmalardan oluştuğu ve bu araştırmaların betimsel tarama türünde desenlendiği görülmüştür. Ayrıca veri toplama aracı olarak çoğunlukla anket/ölçek kullanıldığı; veri analiz tekniklerinden frekans, yüzde, ortalama, t-testi, Ki kare ve ANOVA’nın sıklıkla tercih edildiği, ileri analiz tekniklerinin ise çok az sayıda kullanıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcük: Yetişkin eğitimi, bilimsel araştırma süreci, meta değerlendirme.

Abstract

This article aims the meta-evaluation of the articles published in Turkey with regards to the field of “adult education” in terms of the essential elements required to be present in a scientific study. In line with this aim, 49 articles written in the form of research-investigation have been evaluated under the headings of ‘introduction’, ‘method’, ‘findings’, ‘conclusion’ and ‘suggestions’. The method of the research is document review, which is used in qualitative studies. The data obtained has been analyzed by using the descriptive analysis technique, which is a qualitative analysis technique; the articles have been evaluated by the “article evaluation form” developed for this purpose; and the data has been presented by frequency/percentage values. It was seen at the end of the research that, in general,

*Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, cgdmlc@gmail.com

**Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, sbarslan06@gmail.com

the articles written on the subject of adult education paradigmatically comprised qualitative researches and that these researches had been patterned in the form of a descriptive screening type of research. It was also determined by means of the present study that the survey/scale had been used as the data collection tool in most of these studies; that the frequency, percentage, mean, t-test, Chi-square and ANOVA had been preferred as the data analysis techniques; and that the advances analysis techniques had been used very rarely.

Keywords: Adult education, research process, meta-evaluation.

Giriş

Toplumların gelişmişlik düzeyi bilime verdikleri önemle paraleldir. Çünkü çağdaş yaşamın bütün kazanımları, bilimin ve araştırmaların sonuçlarıdır.

Tüm toplumların amacı, fertlerin refahını sağlamak ve bunun için de kaynaklarını israfa yol açmaksızın mümkün olduğu kadar düzenli bir şekilde kullanmaktır. Bunun için genel anlamda toplumun refahını gerçekleştirmek ve artırmak bakımından ortaya çıkan sorunların çözümüne yardımcı olabilmek amacıyla bilimsel araştırmalar yapılır (Türkbal, 1987). Bilimsel araştırma, problemlere güvenilir çözümler aramak amacıyla planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilmesi sürecidir (Nazik, 2001).

Bilimsel araştırmaların en ayırt edici özelliklerinden birisi ampirik doğasıdır. İkincisi de bulgulara nasıl ulaşıldığını, araştırmanın tekrar edilmesini, aynı anda ya da benzer materyallerle onların kontrolünü ve sonuçların test edilmesini mümkün kılan bir dizi prosedürlerden oluşmasıdır. Bilimsel araştırma sırasında gerçekleştirilmesi gereken bu prosedürler kendi içlerinde aşamalı olarak ilerlemektedir. Bunlar sırasıyla; araştırma probleminin teşhis ve tanımlanması, problemle ilgili var olan literatürün tanımlanması, araştırma soru ya da hipotezlerinin ifade edilmesi, araştırma sorularını yanıtlamak ya da araştırma hipotezlerini test etmek üzere araştırma deseninin geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin analizi ve sonuç ve bulguların yorumlanmasıdır (Balcı, 2011). Karasar (1991) bu aşamalara raporlaştırmayı da eklemektedir.

Bir bilimsel araştırmanın kuramsal temeli ve araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçların belli bir düzene göre raporlaştırılması gerekir. Buna göre her rapor, hiç değilse genel hatlarıyla; giriş, yöntem, bulgular ve yorum, tartışma ve sonuç ile öneriler kısımlarından oluşur. Araştırmacılar zorunlu olmadıkça bu yapıyı bozmamalıdır. Bilimsel raporların sunumundaki or-

tak tutum bilimsel anlamda iletişimi büyük ölçüde kolaylaştıracak önemli bir unsurdur (Karasar, 1991).

Yetişkin eğitiminin dünya genelinde bir araştırma alanı olarak geçmiş çok eski değildir ve alanda sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Çünkü eğitim bilimciler çalışmalarını örgün eğitim ile ilgili sorunlar üzerine yoğunlaştırmışlardır ve bunun nedeni, yetişkin eğitiminin örgün eğitime kıyasla daha belirsiz oluşu ve hükümetlerce ayrılan araştırma fonlarının azlığı olarak gösterilmektedir (Lowe, 1985). Durum Türkiye’de de farklı değildir. 1965 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinin kurulması yetişkin eğitiminin akademik bir disiplin olarak gelişimi açısından bir dönüm noktası olarak görülmektedir (Yıldız, 2004). Ancak 1997-98 eğitim öğretim yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması kapsamında, dört yıllık lisans programı sunan Halk Eğitimi Bölümleri YÖK kararı ile kapatılmıştır. Günümüzde yetişkin eğitimi alanında yapılan akademik eğitim yüksek lisans ve doktora düzeyinde ve sınırlı sayıda üniversite (Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Bartın Üniversitesi) tarafından yapılmaktadır. Bunların dışında, lisans ve lisansüstü düzeyde bölümlerin kurulduğu (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi) ancak eğitime başlamadıkları görülmektedir.

Bir çalışma alanını tanımlamanın en uygun yolu, o alanın araştırmalarını incelemektir. Ozan ve Köse’ye (2014) göre bu sayede o disiplindeki araştırma eğilimlerinin yıllar içindeki değişimi gözlenebilmektedir. Öte yandan herhangi bir disiplinde yapılan araştırmaların incelenmesi, ilgili alanda araştırma yapmak isteyenlere yol göstericidir ve alanın gelişimine önemli katkı sağlar (Cohen, Manion ve Morrison, 2007).

Her bilim dalı bilgi üretir ama her bilgi bilimsel olmayabilir. Bu durum araştırmalarda niteliksel sorunlara da neden olmaktadır. Araştırmacılar, araştırma planlamasının, uygun yöntem seçiminin, yöntemlerin uygulanmasının, sonuçların analizinin ve yorumunun nasıl olacağını bilmediği zaman farkında olmaksızın güvenilir olmayan bilgiler üretebilmektedir. Sayın’a (2010) göre özensiz araştırma (sloppy research) olarak adlandırılan böyle durumlarda araştırmacılara araştırma eğitimi verilerek, araştırma disiplini öğretilir, ancak öncelikle bu durumun saptanması ve eksikliklerin belirlenmesi gerekmektedir.

Türkiye’de eğitim alanının farklı disiplinlerinde yapılan araştırmaların bilimsel süreçler açısından incelenmesi amacıyla birçok araştırma yapılmıştır (Göktaş ve diğerleri, 2012; Kurt ve Erdoğan, 2015; Oruç ve Ulusoy, 2008; Ozan ve Köse, 2014; Sözbilir, Kutu ve Yaşar, 2013; Şimşek ve diğerleri, 2009; Yılmaz ve Altinkurt, 2012). Ancak eğitim alanının önemli bir boyutu

olan yetişkin eğitimi alanında yapılan araştırmaların incelenmesine yönelik alan yazında sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. Yetişkin eğitimi alanının lisans eğitiminin olmaması ve lisansüstü eğitiminin sınırlı olması, alanın bilimsel yayın konusunda niceliksel sıkıntı yaşamasına zemin oluşturmaktadır. 2004 yılında Yıldız tarafından yapılan bu çalışma 1978-2001 yılları arasında Boğaziçi ve Ankara Üniversitelerinde yetişkin eğitimi alanında yapılmış 110 lisansüstü tez çalışmasını sayısal durum, süreklilik, araştırma konuları, yaklaşımları ve yöntemleri açısından analiz etmekte; yetişkin eğitimi alanında yayınlanmış makaleler hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir. Çalışma tezlerin araştırma yaklaşımı, araştırma deseni, evren-örneklem ve tez adı arasındaki uyum, veri toplama biçimleri, veri analiz biçimleri başlıkları altında değerlendirilmiş, bilimsel araştırma sürecinin tüm boyutları incelemeye dâhil edilmemiştir.

Yıldız'ın yaptığı araştırma yüksek lisans ve doktora tezlerini incelemekte, ilgili alan yazında ise yetişkin eğitimi alanında yayınlanmış makalelerin incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. 45 yıllık bir zaman diliminde yetişkin eğitime ilişkin yazılmış makaleleri inceleyen bu araştırma; yetişkin eğitimi araştırmalarını bilimsel araştırmalarda bulunması gereken temel unsurlar bağlamında inceleyen bir araştırma olması ve ayrıca dokümanların incelenmesinde meta değerlendirme yöntemini kullanması nedeniyle, ilgili alanyazında bir ilk olma özelliğine sahiptir. Öte yandan bu araştırmanın, hem var olan durumu betimlemesi açısından hem de araştırma sürecine dair eksikliklerin fark edilmesi ve giderilmesi açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı “yetişkin eğitimi” alanına ilişkin Türkiye’de yayınlanmış makalelerin, bir bilimsel araştırmada bulunması gereken temel unsurlar bağlamında değerlendirilmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda, makaleler giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve öneriler başlıkları altında değerlendirilecektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma “yetişkin eğitimi” anahtar kelimesiyle Google Akademik ve ULAKBİM’de aratıldığında elektronik ortamda tam metnine ulaşılabilen nitel, nicel veya karma veri sunan makaleler ile ve makalelerin değerlendirilmesinde kullanılan 24 ölçüt ile sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamına yurt dışı dergilerde yayınlanan makaleler; yurt içinde konferanslarda sunulan bildiriler; “yaşam boyu öğrenme” ile ilişkili olarak yazılan makaleler dâhil edilmemiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma modellerinden durum çalışması deseninin, iç içe geçmiş durum çalışması türü kullanılmıştır. İç içe geçmiş durum çalışmasında ele alınan veya araştırmaya dâhil edilen her bir durum, kendi içinde çeşitli alt birimlere ayrılarak çalışılır (Balcı, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu araştırmada, Türkiye’de yetişkin eğitimi alanında yayınlanmış makalelerin belirlenen ölçütler açısından değerlendirilmesini amaçlandığından çalışmada meta değerlendirme yöntemi kullanılmıştır. Meta değerlendirme akademisyenler, öğretmenler ve politikacılar açısından farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Kimilerine göre meta değerlendirme, yapılan çalışmalardan elde edilen bilgilerin bir araya getirilmesi anlamını taşırken, kimilerine göre bireysel değerlendirmelerin niteliğinin bir nevi kontrol edilmesi anlamına gelir (Uusikyla ve Virtanen, 2000). Meta değerlendirme “değerlendirmenin değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte, yapılan çalışmaların birlikte değerlendirilmesi ve raporlaştırma esnasında yaşanan eksikliklerin ve hataların ortaya çıkartılması amaçlanmaktadır (Sağlam ve Yüksel, 2007). Meta değerlendirme birçok çalışmanın niteliksel olarak değerlendirilmesi anlamına gelmekte ve böylece, bağımsız bir uzman tarafından yapılacak incelemenin çalışmalara derinlik kazandıracağı düşünülmektedir (Scriven, 2009). Bu araştırmada incelenen makaleler doküman inceleme yapılarak belirlenen ölçütlere göre değerlendirilmiştir. Doküman incelemede, araştırılan olgularla ilgili bilgileri içeren yazılı materyallerin analizi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma sonucunda elde edilen veriler açıklanarak analiz edilir, yorumlanır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini Türkiye’deki bilimsel hakemli dergilerde yayınlanan, yetişkin eğitimi ile bağlantılı konulardaki araştırma inceleme ve derleme türünde 156 makale oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise nitel, nicel ve karma türde hazırlanmış 49 araştırma inceleme türünde makale oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem seçiminde yöntem olarak amaçlı örnekleme yöntemi

kullanılmıştır. Bu tür örneklemede araştırmacı kimlerin veya nelerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmanın amacına en uygun olanı örnekleme alınır (Balcı, 2011). Araştırma örnekleminin seçiminde aşağıdaki kriterlere dikkat edilmiştir;

1. Türkiye’de yayınlanan hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler,
2. Nitel, nicel veya karma veri sunan araştırma-inceleme makaleleri,
3. Google Akademik ve ULAKBİM arama motorlarında “yetişkin eğitimi” anahtar kelimesi yazıldığında ulaşılan makaleler.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada makalelerin meta değerlendirmesinde kullanılacak ölçütleri içeren “makale değerlendirme formu” ilgili alanyazın taranarak ve benzer araştırmalarda kullanılan ölçütler incelenerek geliştirilmiştir (Ağaoğlu, Altinkurt, Ceylan, Kesim ve Madden, 2008; Eren, Çelik ve Oğuz, 2013; Kurt ve Erdoğan, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Semerci ve Meral, 2007; Şimşek ve diğerleri, 2009; Yıldız, 2004; Yılmaz, 2012). İlk geliştirildiği haliyle 27 farklı ölçütten oluşan form; son şekli verilmeden önce, ölçütler takımının uygunluğunu belirlemek amacı ile yetişkin eğitimi alanından bir; ölçme değerlendirme alanından iki, istatistik alanından bir ve program geliştirme alanından iki kişi olmak üzere toplam altı alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Formda her bir ölçüt için “uygun”, “uygun değil” ve “geliştirilebilir” seçenekleri ile cevap istenmiştir. “Ölçüte ilişkin “geliştirilebilir” seçeneğini işaretleyen uzmanın ayrıntılı açıklama yapması ve önerilerde bulunması beklenmiştir. Alan uzmanlarının önerileri de dikkate alınarak ölçütler takımının üç maddesi çıkarılmış, dört maddede ise değişikliğe gidilmiştir. Sonuç olarak giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve öneriler başlıkları altında 24 alt boyuttan oluşan makale değerlendirme formu geliştirilmiştir.

Veri Toplama Aracının Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılık) sağlamak amacıyla, incelenen olguya ilişkin yorumların gerçek durumu yansıtmalarına özen gösterilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu amaçla alanyazındaki ilgili çalışmalar taranmış, bulguları incelenmiştir. Bu araştırmanın bulgularının yorumlamaları sırasında alanyazındaki çalışmaların

bulguları ile kıyaslamalı yorum yapılmaya çalışılmıştır. Yine iç geçerliği sağlamak amacıyla hazırlanan ölçütler takımının alan uzmanlarınca değerlendirmesi istenmiş, uzmanlarca gereksiz bulunan dört adet ölçüt çıkarılmış, yedi adet ölçüte de öneriler doğrultusunda alt boyutlar eklenmiştir. Makale değerlendirme formunda bulunan ölçütlerin, ölçülmek istenen konuya uygunluğu hususunda uzmanlar arası uzlaşmayı belirlemek amacıyla Miles & Hubermann'ın (1994) Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100 formülü kullanılmış, buna göre makale değerlendirme formunun uygunluğu hususunda uzlaşma (güvenirlik) 0.89 çıkmıştır. Nitel çalışmalarda, güvenilirlik hesaplarının %70 ve üzerinde çıkması, araştırma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles & Hubermann, 1994). Yapılan bu çalışmada ölçütler takımının ölçülmek istenen konuya uygunluğu konusunda alan uzmanlarınca görüş birliği sağlandıktan sonra ölçütler takımı uygulanmıştır. Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirlik) sağlamak ve gerektiğinde başka örneklerle karşılaştırma yapılabilecek düzeyde ayrıntılı olarak açıklamak için ise araştırma örnekleme, süreci ve bu süreç içerisinde yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla, araştırmanın modeli, sınırlılıkları, örnekleme veri toplama aracı, verilerin çözümlenip yorumlanma aşamaları detaylı bir şekilde açıklanmıştır (Creswell ve Miller, 2000).

Öte yandan, araştırmanın dış güvenirliliğini (teyit edilebilirlik) sağlamak için, makale değerlendirme formunu geliştirme süreci ve bu süreçte yararlanılan kaynaklar ile araştırmanın diğer tüm aşamaları ayrıntılı rapor edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmada veri olarak kabul edilen makaleler gerektiğinde başkaları tarafından incelenebilecek şekilde saklanmıştır. Araştırmanın iç güvenirliliğini (tutarlık) sağlamak için araştırma verileri yetişkin eğitimi alanına hakim bir diğer araştırmacı tarafından da farklı zamanlarda değerlendirilmiştir. Değerlendirmeyi yapan araştırmacılar arasındaki tutarlılığa bakmak amacıyla Cohen's Kappa istatistiği kullanılmıştır. İki araştırmacı arasında "önemli derecede uyum" olduğu görülmüştür (Kappa: .798;p<0.001). Buradan yapılan değerlendirmelerin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılabilir (Yurdagül, 2013).

Veri toplama süreci

Türkiye’de yetişkin eğitimi alanında bilimsel dergilerde yayınlanmış makalelere ulaşabilmek için Google Akademik ve ULAKBİM veri tabanları kullanılarak -herhangi bir zaman sınırlaması yapılmadan- “yetişkin eğitimi” ana başlığı altında hakemli bilimsel dergilerde yayınlanmış makaleler taranmış; arama motorunda yetişkin eğitime ilişkin konu başlıkları ile bağlantılı olduğu düşünülen tüm makaleler kapsam dâhiline alınmıştır. Yetişkin eğitime ilişkin bilimsel hakemli dergilerde yayınlanmış ulaşılabilen ilk makale 1970 yılına aittir. Dolayısıyla bu çalışma 1970 yılından itibaren yayınlanmış makaleleri içermektedir. Araştırma kapsamında sınırlamaya gitmek amacıyla yetişkin eğitiminin, yaşam boyu öğrenme boyutu ile bağlantılı yazılmış makaleler kapsam dışında bırakılmıştır. Araştırma sırasında bulunan yayınların pek çoğunun anahtar kelimelerinde yetişkin eğitimi kavramı geçmemesine rağmen içerikleri incelendiğinde bazı makalelerin yetişkin eğitimi ile ilgili olduğu görülmüş, bu tür makaleler de araştırma kapsamına dâhil edilmiştir. Benzer araştırma yapmayı düşünen araştırmacıların da sadece anahtar kelimeler üzerinden araştırmayı yönlendirmemeleri, daha derinlemesine inceleme yapmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Makalelerin başlıkları ve anahtar kelimeleri itibariyle yapılan incelemeler sonucu 156 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan bu makaleler araştırma makaleleri ve derleme türündeki makaleler olarak gruplanmıştır. Derleme türündeki makaleler araştırma kapsamı dışında bırakılarak çalışmaya araştırma türündeki makalelerle devam edilmiştir. Bahsi geçen makaleler belirlenen ölçütlere göre araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda ayrı ayrı değerlendirilmiş, bu değerlendirme yapılırken ölçütlerin neyi ölçmek istediği hususunda gerektiği zaman fikir alışverişi yapılmış, değerlendirme sonuçlarında görüş birliği sağlandığı anlaşıldıktan sonra bulguların yorumlanmasına geçilmiştir.

Verilerin analizi

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde, elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada her bir makale “makale değerlendirme formu” kullanılarak incelenmiş ve ardından SPSS programına kaydedilmiştir. Makale değerlendirme formunun

giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve öneriler kısımları betimsel analiz ile incelenmiş, her bir makale önceden belirlenmiş kategorilere göre değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları frekans ve yüzde değerleri ile ifade edilmiştir.

Bulgular

Yetişkin eğitimi alanına ilişkin Türkiye’de yayınlanmış makalelerin bir bilimsel araştırmada bulunması gereken temel unsurlar bağlamında değerlendirilmesinden elde edilen bulgular aşağıda verilmektedir.

Makalelerin Giriş Bölümüne İlişkin Bulgular

Makalelerin giriş bölümüne ait bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde, problem durumunun araştırmaların çoğunluğunda (%71,4) araştırma amacına uygun olarak ifade edildiği ya da kısmen (%24,5) ifade edildiği görülmektedir. Bu olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir.

Tablo 1.Makalelerin Giriş Bölümüne Ait Veriler

		f	%
Problem durumu araştırma amacına uygun olarak	İfade edilmiş	35	71,4
	Kısmen ifade edilmiş	12	24,5
	İfade edilmemiş	2	4,1
Araştırmanın önemi	Açıklanmış	23	46,9
	Kısmen açıklanmış	14	28,6
	Açıklanmamış	12	24,5
Araştırmanın amacı	Belirtilmiş	39	79,6
	Kısmen belirtilmiş	9	18,4
	Belirtilmemiş	1	2,0
Araştırma soruları amaca uygun olarak	Belirtilmiş	25	51,0
	Kısmen belirtilmiş	5	10,2
	Belirtilmemiş	2	4,1
	Araştırma soruları hiç belirtilmemiş	17	34,7
Araştırmanın sınırlılıkları	Belirtilmiş	9	18,4
	Belirtilmemiş	40	81,6

Makalelerin %46,9’unda yapılan araştırmanın neden önemli olduğundan açıklayıcı bir şekilde bahsedilmiş, %28,6’sında ise araştırmanın önemi kısmen açıklanmıştır. Makalelerde araştırmanın öneminden hiç bahsetmeyenlerin oranı azımsanmayacak bir oran olan %24,5’dür.

Makalelerde araştırmaların amaçlarının ne olduğu çoğunlukla (%79,6) belirtilmiş olmakla birlikte kısmen (%18,4) ya da hiç belirtmeyenlerin (%2) bulunduğu da gözden kaçmamalıdır. Araştırma amacına bağlı olarak belirlenmesi gereken araştırma sorularının (alt amaçların) amaca uygun olarak %51’inde net olarak ortaya konduğu, %10,2’sinin kısmen belirttiği görülmektedir. Araştırma soruları amaca uygun olmayanların oranı %4,1’dir. Ayrıca araştırmaların %34,7’sinde hiçbir araştırma sorusu belirtilmediği görülmektedir ki bu oldukça dikkat çekici bir bulgudur.

Araştırmaların sınırlılıklarının neler olduğu ise yetişkin eğitimi makalelerinde ihmal edilen bir husustur. Bu makalelerin sadece %18,4’ünde araştırma sınırlılıklarından bahsedilmiş, %81,6’sında ise hiç bahsedilmemiştir.

Makalelerin Yöntem Bölümüne İlişkin Bulgular

Yetişkin eğitimi araştırmalarının yöntem bölümüne ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde araştırmaların çoğunluğunda (%55,1) araştırma modelinin açıklandığı, ancak açıklamayanların (%44,9) dikkate değer oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 2.Makalelerin Araştırma Modeline İlişkin Veriler

			f	%	Geçerli %
ARAŞTIRMANIN MODELİ	Araştırmanın Modeli	Açıklanmış	27	55,1	55,1
		Açıklanmamış	22	44,9	44,9
		Toplam	49	100,0	100,0
	Araştırmanın Modeli	Nitel	14	28,6	28,6
		Nicel	30	61,2	61,2
		Karma	5	10,2	10,2
		Toplam	49	100,0	100,0
	Nitel Araştırma Deseni	Durum çalışması	9	18,4	47,4
		Eylem araştırması	1	2,0	5,3
		Olgu bilim	9	18,4	47,4
		Toplam	19	38,8	100,0

Nitel Araştırma Deseni	Belirtilmiş	11	22,4	57,9
	Belirtilmemiş	8	16,3	42,1
	Total	19	38,8	100,0
Nicel Araştırma Deseni	Betimsel	32	65,3	91,4
	Deneyssel	2	4,1	5,7
	Betimsel-deneysel	1	2,0	2,9
	Toplam	35	71,4	100
Nicel Araştırma Deseni	Belirtilmiş	16	32,7	45,7
	Belirtilmemiş	19	38,8	54,3
	Total	35	71,4	100,0

Öte yandan yetişkin eğitime ilişkin makalelerde nicel araştırmaların daha ağırlıklı (%61,2) olduğu; %28,6 nitel, %10,2 oranında ise karma araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Araştırmalar kendi içinde değerlendirildiğinde nicel araştırmalarda yoğunlukla betimsel (%91,4), nitel araştırmalarda ise durum çalışması (%47,4) ve olgu bilim çalışmaları (%47,4) daha fazla tercih edilmiştir.

Araştırma modeli ile ilgili olarak dikkati çeken diğer husus ise nicel araştırma yapanların %45,7, nitel araştırma yapanların %57,9'unun kullanılan araştırma yöntemini belirtmiş olmasıdır. Bu durumda nicel araştırma yapanların çoğunluğu (%54,3) ve nitel araştırma yapanların önemli bir kısmı (%42,1) kullandığı araştırma yöntemi hakkında açıklama yapmamıştır.

Makalelerin evren/örnekleme ilişkin bulgular tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Makalelerin Evren/Örnekleme İlişkin Veriler

		f	%	Geçerli %
EVREN/ ÖRNEKLEM	Örneklem	Örneklem alma tekniği	17	34,7
		açıklanmış		34,7
		Herhangi bir örneklem	13	26,5
		alma tekniği kullanılmamış		26,5
		Örneklem alınmamış	5	10,2
		Evrenin tamamı alınmıştır	14	28,6
		Toplam	49	100,0
	Çalışma	Açıklanmış	36	73,5
	Gru-	Açıklanmamış	13	26,5
	bu/Evreni	Toplam	49	100,0

Tablo 3'de görüldüğü üzere araştırmacıların çoğunluğu (%73,5) çalışma grubu ya da evreni hakkında açıklama yaparken, %26,5'i bu

konuda bir açıklama yapmamıştır. Örneklem alma tekniğini açıklayanların oranı ise %34,7'dir. %28,6'sı çalışma grubu/çalışma evreninin tamamına ulaşmıştır. Ancak herhangi bir örneklem alma tekniği kullanmayanlar (%26,5) ve örneklem almamış olanlar da (%10,2) bulunmaktadır. Ancak örneklem alınmayan çalışmaların doküman inceleme olduğu görülmektedir. Bu durumda yetişkin eğitimi çalışmalarının yaklaşık ¼'ünün evren ve örneklem alma konusunda ciddi yetersizlikleri bulunduğu belirlenmiştir.

Makalelerin veri toplama tekniğine ilişkin bulgular tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Makalelerin Veri Toplama Tekniğine İlişkin Veriler

		f	%	Geçerli %	
VERİ TOPLAMA TEKNİĞİ*	Gözlem	Katılımcı	3	6,1	75
		Katılımcı olmayan	1	2,0	25
		Toplam	4	8,2	100
	Görüşme Formu	Yapılandırılmış	2	4,1	11,8
		Yarı yapılandırılmış	12	24,5	70,6
		Odak grup	1	2,0	5,9
		Belirtilmemiş	2	4,1	11,8
		Toplam	17	34,7	100
		Anket/Ölçek	Açık uçlu	3	6,1
	Likert		19	38,8	57,6
	Açık uçlu ve likert		7	14,3	21,2
	Başarı testi		4	8,2	12,1
	Toplam		33	67,3	100,0
	Doküman	Evet	5	10,2	100,0

*Birden fazla veri toplama aracı kullananlar bulunmaktadır.

Tablo 4'deki verilere göre araştırmacıların veri toplama aracı olarak çoğunlukla anket (%67,3) ve görüşme formu (%34,7) kullandıkları, gözlem tekniği oranının düşük olduğu (%8,2) görülmektedir. Anket kullananlar kendi içinde değerlendirildiğinde daha çok likert (%57,6) ile açık uçlu ve likert birlikte (%21,2) tercih edilirken; başarı testi (%12,1) ve açık uçlu soru (%9,1) tercih edenler de bulunmaktadır. Görüşme formu kullananlar yarı yapılandırılmış (%70,6), yapılandırılmış (%11,8) ve odak grup (%5,9) görüşme formları kullanılmakla birlikte, %11,8'i hangi görüşme tekniğini kullandığını belirtmemiştir. Gözlem yöntemini kullanmayı tercih

edenlerin ise %75'inin katılımcı ve %25'inin katılımcı olmayan gözlem tekniğini kullandığı görülmektedir.

Makalelerin geçerlik/güvenirlik ve analiz yöntemlerine ilişkin bulgular tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Makalelerin Geçerlik/Güvenirlik ve Analiz Yöntemlerine İlişkin Veriler

			f	%	Geçerli %	
VERİ ANALİZİ YÖNTEMLERİ*	GEÇERLİ K/GÜVEN İRLİK	Güvenirlik Ana- lizi	Yapılmış	21	42,9	42,9
		Yapılmamış	28	57,1	57,1	
	Geçerlik Analizi	Yapılmış	23	46,9	46,9	
		Yapılmamış	26	53,1	53,1	
	Normallik dağı- lımı	Normallik dağılımı- na bakılmış	5	10,2	14,3	
		Normallik dağılımı- na bakılmamış	30	61,2	85,7	
		Toplam	35	71,4	100,0	
	Nicel Veri Ana- lizi Yöntemleri	Frekans/yüzde	30	61,2	61,2	
		Ortalama	11	22,4	22,4	
		Ki kare	9	18,4	18,4	
		T testi	9	18,4	18,4	
		ANOVA	7	14,3	14,3	
		Korelasyon Analizi	4	8,2	8,2	
		Faktör analizi	4	8,2	8,2	
		Mann Whitney U	3	6,1	6,1	
		ANCOVA	1	2,0	2,0	
	Nitel Veri Ana- liz Yöntemleri	İçerik Analizi	10	20,4	52,6	
		Betimsel Analiz	9	18,4	47,4	
		Toplam	19	38,8	100,0	

*Birden fazla veri analizi yöntemi kullananlar bulunmaktadır.

Tablo 5'te görüldüğü üzere araştırmalarda geçerlik alanların oranı %46,9, güvenirlik alanların oranı %42,9'dur. Bu durumda araştırmacıların çoğunluğunun geçerlik (%53,1) ve güvenirlik (%57,1) analizi yapmadıkları ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında nicel araştırmaların %85,7'sinde istatistikî analiz teknikleri normallik dağılımına bakılmadan uygulanmıştır. Bu durum araştırmacıların, bi-
limsel araştırma ve istatistik yöntemlerindeki yetersizliğinin veya bilgi eksikliğinin bir sonucu olabilir.

Yetişkin eğitimi makaleleri veri analiz yöntemleri açısından incelendiğine; nicel araştırmaların çoğunlukla frekans/yüzde (%61,2) ile yorumlandığı görülmektedir. Ayrıca ortalama (%22,4), ki kare ve t testi (%18,4), ANOVA (%14,3), korelasyon analizi ve faktör analizi (%8,2), Mann Whitney U (%6,1) ve ANCOVA (%2) da kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda veri analiz yöntemi olarak ise içerik analizi (%52,6) ve betimsel analiz (%47,4) birbirine yakın oranlarda kullanılan yöntemlerdir.

Makalelerin Bulgular Bölümüne İlişkin Veriler

Araştırmaların bulgular kısmına ilişkin veriler tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.Makalelerin Bulgular Bölümüne İlişkin Veriler

		f	%
Bulgular araştırma soruları ile tutarlı olarak	Açıklanmış	39	79,6
	Açıklanmamış	10	20,4
Bulgular alanyazınla tutarlı olarak	Tartışılmış	27	55,1
	Kısmen tartışılmış	5	10,2
	Tartışılmamış	17	34,7

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde yetişkin eğitimi alanındaki yayınlarda çoğunlukla bulgular araştırma soruları ile tutarlı olarak açıklarken (%79,4), açıklamayanların oranı %20,4'tür. Bulguları alanyazın ile tutarlı olarak tartışanların oranı %55,1 iken, %10,2'sinin kısmen tartıştığı, %34,7'sinin tartışmadığı belirlenmiştir.

Makalelerin Sonuç ve Öneriler Bölümüne İlişkin Bulgular

Yetişkin eğitimi araştırmalarının sonuç ve öneriler kısmına ilişkin veriler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.Makalelerin Sonuç ve Öneriler Bölümüne İlişkin Veriler

		f	%
Sonuçlar bulgularla tutarlı olarak ifade	Edilmiş	40	81,7
	Kısmen edilmiş	6	12,2
	Edilmemiş	3	6,1

Öneriler araştırma sonuçları ile bağlantılı olarak	Sunulmuş	28	57,2
	Kısmen sunulmuş	13	26,5
	Hiç öneri sunulmamış	8	16,3

Araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak önerilerin sunulduğu makaleler çoğunlukta olmakla birlikte (%57,2), araştırma sonuçlarıyla kısmen tutarlı öneriler sunanlar (%26,5) bulunmaktadır. Ayrıca hiç öneri sunmayanların olduğu da (%16,3) görülmektedir.

Tartışma

Bu araştırmada “yetişkin eğitimi” alanına ilişkin Türkiye’de yayınlanmış araştırma-inceleme türündeki makalelerin metodolojik açıdan değerlendirilmesi amacıyla makaleler giriş, yöntem, bulgular, sonuç ve öneriler başlıkları altında incelenmiş ve ulaşılan veriler aşağıda tartışılmıştır.

Araştırma evrenini oluşturan “yetişkin eğitimi”ne ilişkin Türkiye’de yayınlanmış makalelerin çoğunluğu (%68) “derleme” türünde yazılmış makalelerdir. Buna karşılık araştırma-incelemeyle dayalı hazırlanmış makalelerin sayısı oldukça azdır. Oysa yapılan araştırmalar Türkiye’de eğitim alanında yapılan çalışmalarda araştırma-incelemeyle dayalı yayın oranının oldukça yüksek (%79-%89,5) olduğunu göstermektedir (Erdem, 2011; Ozan ve Köse, 2014). Bu durumun nedeni Türkiye’de yetişkin eğitime yönelik eğitim politikalarındaki eksiklikler olabilir. Yetişkin eğitimi alanı henüz akademik bir alan olarak kendini ifade edebileceği bir yapıya kavuşamamıştır. Nitekim YÖK’ün lisans bölümlerini kapatması yetişkin eğitimi alanına olumsuz bakışın bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Alanda yapılan çalışmalar da daha çok bilgi vermeye, yurt dışındaki gelişmeleri aktarmaya, yetişkin eğitimi alanının varlığını ve önemini ispat etme çabasına dönüktür. Bu durumun, yayın önceliğinin derlemeye evrilmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Giriş Bölümüne İlişkin Tartışma

“Giriş” bölümü, araştırmaların arka planındaki bilgilerin okuyuculara sağlandığı kısımdır. Amacı, araştırma için bir çerçeve oluşturmaktır, böylelikle okuyucular çalışmaya öncülük eden araştırmanın yapılma amacına dair problemin temellerini

algılayabilecekler, çalışmanın bilimsel literatürün geniş içeriğindeki yerini öğrenebilecekler ve benzer araştırma sonuçlarından haberdar olabileceklerdir (Creswell, 1994; Wilkinson, 1991).

İncelenen makalelerin “giriş” bölümünde çoğunlukla (%71,4) makalelerin, problem durumlarına ilişkin yapılan açıklamaların, genelden özele bir yapı içinde ve ilgili alanyazın taranarak araştırmanın amacına hizmet edecek şekilde organize edildiği görülmektedir. Makalelerin geri kalan kısmında ise giriş bölümünde bahsedilen değişkenlerin araştırmaların amaçları ile kısmen bağlantılı olduğu, bazılarında araştırmanın amacı ve içeriği ile ilişkisiz konulara değinildiği gözlenmiştir. Pajares’e (www.tubitak.gov.tr, er.tar.: 15.12.2015) göre problem durumu bir kapsam içerisinde sunulmalıdır ve kapsam; araştırmanın amacı ile ilişkili kavramsal veya teorik çerçeve de dâhil olacak şekilde sunulmalı ve kısaca açıklanmalıdır. Öte yandan makalelerde problem durumu genelden özele doğru mantıksal bir şekilde ifade edilmeli; problem durumu betimlenirken araştırmanın kapsamına girecek değişkenlerin tamamından bahsedilmelidir (Eren ve diğerleri, 2014). Eren ve diğerlerinin (2014) öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarla ilgili yazılmış makaleleri inceledikleri araştırmalarında, inceledikleri makalelerin önemli bir kısmının giriş bölümünde problem genelden özele mantıksal bir sıra içinde ifade edilmemekte, araştırma kapsamına giren değişkenlerin çoğundan bahsedilmemektedir. Bu bağlamda yetişkin eğitime ilişkin yazılmış makalelerin çoğunluğunun problem durumlarının araştırmaların amacına uygun şekilde betimlendiği söylenebilir.

Öte yandan makalelerin yarıya yakınında yapılan araştırmaların öneminden bahsedildiği, ancak önemli bir kısmında (%28,6) araştırmanın önemine dair tam açıklayıcı olmayan genel ifadeler kullanıldığı ya da araştırmanın önemine hiç değinilmediği (%24,5) görülmektedir. Oysa ki araştırmanın problem alanı ile ilgili var olan bilgiyi niceliksel ve niteliksel olarak nasıl artıracak geliştirip düzelterceği ve ona nasıl katkıda bulunacağının anlatılması “araştırmanın önemi” kısmında vurgulanmalıdır (Balcı, 2011). Bu araştırmada yetişkin eğitime ilişkin yazılmış makalelerde yapılan araştırmaların kuramsal ve uygulama çalışmalarındaki öneminden çoğunlukla bahsedildiği, ancak makalelerin önemli bir kısmında ise bu konuda yeterince bilgilendirme yapılmadığı, araştırmanın önemini açıklamanın yeterince “önemsenmediği” görülmektedir.

İncelenen araştırmaların çoğunluğunda (%79,6) araştırmaların amacı belirtilmiştir. Araştırma amacına bağlı olarak alt amaçların belirtilme durumuna bakıldığında ise makalelerin yaklaşık yarısında alt amaçların araştırmaların amacı ile bağlantılı olarak sıralandığı görülürken, önemli bir kısmında (%34,7) hiç alt amaç verilmediği sadece makalenin amacını belirtmekle yetinildiği gözlemlenmiştir. Ayrıca makalelerde gözlemlenen bir diğer husus da amaç ve alt amaçların ayrı başlıklar halinde değil de kimi zaman iç içe geçmiş şekilde veya uzun açıklamalar arasına adeta saklanmış şekilde verildiği, açık ve net ortaya konmadığıdır. Arseven'e (1993) göre bir araştırmada amaç ve alt amaçların, neyin çözümleneceğinin tam olarak açıklanması ve araştırmanın sınırlarını belirlemesi açısından açık ve net bir şekilde ortaya konması gerekir. Yetişkin eğitime ilişkin yazılan makalelerin amaçları genel anlamda açık ve net ortaya konmuştur, ancak alt amaçlar söz konusu olduğunda bir belirsizliğin bulunduğu dikkat çekmektedir. Eren ve diğerleri (2014) de araştırmalarında benzer soruna dikkat çekmektedirler. Araştırmacılar öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarla ilgili yazılmış çalışmaları inceledikleri araştırmalarında makalelerin üçte birinde alt amaçların açık bir şekilde belirtilmemiş ya da kısmen belirtilmiş olmasını önemli bir eksiklik olarak gördüklerini belirtmektedirler.

Öte yandan incelenen makalelerin çoğunluğunda araştırma sınırlılıklarının belirtilmemiş olması da dikkat çekicidir. Eymen'e (2007) göre sınırlılıklar, araştırmacının kendi bilgi, beceri ve olanaklarından kaynaklanabileceği gibi, problem alanı, araştırma amaçları, yöntem ve diğer pratik zorluklardan kaynaklanabilir. Araştırmada var olan sınırlılıkların belirtilmesi, araştırma kapsamı hakkında okuyucuya fikir vereceği gibi benzer konularda araştırma yapmak isteyenlere de pratik bir çerçeve sunacaktır. Bu bağlamda yetişkin eğitime ilişkin yapılmış araştırmaların önemli çoğunluğunda araştırma sınırlılıklarının belirtilmemiş olmasının önemli bir eksiklik olduğu düşünülmektedir.

Yöntem Bölümüne İlişkin Tartışma

Araştırmaların yöntem bölümlerinde “neyin, nasıl yapılacağının” ayrıntılı bir şekilde yazılması gerekmektedir. Bu anlamda araştırmalar raporlaştırılırken araştırma modeli, örneklem seçim tekniği ve veri toplama sürecinin tam ve eksiksiz araştırma

raporunda yer alması araştırmanın nasıl yapıldığına açıklık getirmek ve sonraki araştırmalara klavuzluk etmek açısından önemlidir (Yılmaz ve Altinkurt, 2012). Yetişkin eğitime ilişkin makaleler incelendiğinde “yöntem” kısımlarında ciddi sorunlar olduğu, yöntemi oluşturan unsurların yeterince ayrıntılı açıklanmadığı ya da hiç bahsedilmediği görülmüştür. Erkuş’a (2009) göre süreç içinde yöntemi oluşturan unsurların herhangi birinin yanlış ele alınması ya da hiç açıklanmaması tüm araştırma sürecini temelden etkileyecektir. Bu bağlamda yöntem başlığı altında ilk değerlendirilen husus “araştırma modeli” olmuştur.

Araştırma modeli bir araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması, çözümlenebilmesi için gerekli koşulları düzenlemeye denir (Karasar, 1984). Yetişkin eğitime ilişkin makaleler incelendiğinde; makalelerin yarısından fazlasında ele alınan modelden bahsedildiği ancak yarıya yakınında (%44,9) araştırmanın çatısını oluşturan model hakkında hiç bilgi verilmediği görülmüştür. Araştırmanın modelini betimlediği belirtilen makalelerde (%55,1) ise yüzeysel bir betimleme söz konusudur. Balcı (1993) Türkiye’deki eğitim araştırmalarının durumunu ele aldığı bir makalesinde, eğitim araştırmalarında araştırma modeli açısından saptanan genel bir eksikliğin ilgili araştırma modelinin yeterince betimlenmemesi olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmaların çoğunda araştırma modeli ya çok kısa betimlenmiş ya da açıklamada bulunmadan model adı verilmekle yetinilmiştir. Aynı durum yetişkin eğitimi makaleleri için de geçerlidir; araştırmanın modelinin betimlendiği makalelerde çok kısa bilgi vermek ya da sadece ismi söylenmekte, neden bu modelin kullanıldığı açıklanmamaktadır.

Bilindiği üzere sosyal bilimlerde kullanılan araştırma modelleri nicel, nitel ve karma araştırma olmak üzere üç türdür. Fen bilimleri ve sosyal bilimlerde yaygın olarak nicel araştırma yöntemleri kullanılarak araştırmalar yapılmaktadır. Ancak son dönemde nicel yöntemi en vazgeçilmez araştırma biçimi olarak kabul eden pozitivist paradigmaya dönük eleştiriler yetişkin eğitimi alanını da derinden etkilemiştir. Pozitivizmde olgular, bu olguları çevreleyen süreç ve etkenlerden ayrıştırılarak ve soyutlanarak nesnelleştirilip, gözlenebilir ve ölçülebilir niteliklere indirgenir. Böylece pozitivism, karmaşık toplumsal süreçleri toplumun gözlenebilir ve ölçülebilir yönleriyle açıklamayı yeterli görmektedir. Dahası pozitivistler, gerçeğin doğru

ölçüm ve dikkatli bir sayısallaştırmayla tanımlanabileceğini ve anlatılabileceğini varsaymaktadırlar (Fırat, 2006). Fen bilimlerinde uygulanan bu yaklaşımın tersine sosyal bilimlerde insana ait olayları bağımlı ve bağımsız değişken olarak ayrıştırmak olanaksız olduğu, her şey bir diğerinin içinde ve birbiriyle ilintili olduğu için farklı bir anlayışın ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Dolayısıyla gittikçe artan bir şekilde sosyal bilimciler nitel araştırmalara yönelmiş ve bu süreçte “nesnellikten” çok “bakış açısını” ön plana çıkaran araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Nitel araştırma yöntemlerine artan ilgiye rağmen Türkiye’de nicel araştırma türü halen ağırlıklı olarak tercih edilen araştırma türü olma özelliğini korumaktadır (Arık ve Türkmen, 2009; Balcı ve Apaydın, 2009; Erdem, 2011; Fazlıoğulları ve Kurul, 2012; Karadağ, 2009; Ozan ve Köse, 2014). Yetişkin eğitimi söz konusu olduğunda durumun değişmediği görülmektedir Yıldız’ın (2004) yaptığı araştırma incelendiğinde de 110 tezin 95’inde nicel araştırma yapıldığı, bunlardan sadece beş tanesinde nitel, geri kalanında ise hem nitel hem de nicel araştırma yöntemleri kullanıldığı görülmektedir.

Yetişkin eğitime ilişkin araştırma inceleme türündeki makalelerin incelendiği bu çalışmada ise yine deneysel olmayan, nicel türdeki araştırmaların çoğunlukta olduğu (%61,2), nicel türdeki makalelerin çoğunluğunun betimsel tarama desenindeki makalelerden oluştuğu göze çarpmaktadır. Araştırmaların büyük çoğunluğunda betimsel taramanın tercih edilmesinin var olan durumu ortaya koymanın ötesine gidilemediğinin bir göstergesi olduğu düşünülmektedir. Nitekim Göktaş ve diğerlerinin 2005-2009 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan eğitim makalelerini inceledikleri araştırmalarında da benzer sonuç çıkmış, Türk araştırmacıların eğitimle ilgili konular ve problemlere ilişkin çözüm bulmak yerine betimsel olarak tasvir etme eğiliminde oldukları belirtilmiştir (2012). Öte yandan yapılan bu araştırmanın bulgularına göre yetişkin eğitimi araştırmalarında, nitel yaklaşımın kullanılma oranının nicel yöntemle kıyasla daha az olduğu (%28,6); nitel yaklaşımlar içinde ise durum çalışması ve olgu bilim desenlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı, sadece bir eylem araştırması dışında kültür analizi, kuram oluşturma gibi nitel araştırma desenlerinin kullanılmadığı, bu türde yapılacak araştırmalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada dikkat çeken bir başka husus da nicel araştırmalarda yarıdan fazla (%54,3) ve

nitel araştırma türünde hazırlanmış makalelerin %42,1'inde hangi araştırma yönteminin, niçin kullanıldığının belirtilmemiş olmasıdır. Bu çalışmada hangi tür yöntemin kullanıldığına dair elde edilen verilerin çoğu makalelerin yöntem kısmının incelenerek araştırmacıların kendilerinin belirleyip sınıflaması sonucu oluşmuştur. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre araştırma desenleri araştırmanın odağını, veri toplama ve analiz yaklaşımlarını belirlemede araştırmacıya yön gösterir. Bir araştırmada hangi tür desenin kullanıldığının belli olmaması pusulasız yön bulmaya benzer, bu nedenle araştırma metodolojisi açısından önemli bir eksikliktir.

Yetişkin eğitimi söz konusu olduğunda nitel araştırma desenlerinin kullanılması önem taşımaktadır. Yıldız'a göre katılma-katılmama araştırmaları, yetişkin algıları ve eğitim ihtiyaçları, okumaz-yazmazlık ve etkileri gibi araştırmalarda verilerin salt sayısal analizi yeterli olmayabilir (2004). Bu nedenle nitel araştırma desenlerinden faydalanmanın ötesinde karma desenlerin kullanılması araştırılan konunun çok boyutlu olarak incelenmesi açısından önem taşımaktadır. Hake (1995) de yetişkin eğitimi araştırmalarının hem nitel hem de nicel yaklaşımı temele alan çoğulcu bir yapıda hazırlanması gerektiğini söylemektedir. Oysa araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de yetişkin eğitimi alanında karma türde yapılmış araştırmaların sayısının çok az (%10,2) olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum alanın gelişimi açısından bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaların evren ve örnekleme betimlenirken bazı çalışmalarda ulaşılabilir olduğundan örneklem alınmadan evrenin tamamına ulaşılmaya çalışıldığı görülmüştür. Ancak makalelerin %26,5'inde evren, çalışma evreni ya da grubu hakkında açıklama yapılmamış; örneklemin neye göre alındığı ve örneklemin büyüklüğünün nasıl belirlendiği belirtilmemiştir. Oysa seçilen örneklemin evreni temsil edebilmesi önemli bir husustur. Örneklemin evreni temsil edebilmesi için onun yansız olarak seçilmesi, ilgilenilen özellikler bakımından evrendeki birimlerin benzeşikliği ve örneklemin belli bir büyüklüğe sahip olması gerekmektedir (Akhun, 1983). Yetişkin eğitimi makalelerinin bir bölümünde örneklemelerin nasıl alındığı konusunda yöntemsel bir açıklama yapılmaması araştırmaların genelleneceği evren hakkında yeterince bilgi sahibi olunmamasına dolayısıyla makalelerin dış geçerliklerinin düşmesine

neden olduğu için araştırmacılar tarafından üzerinde durulması gereken önemli bir husustur.

Yetişkin eğitimi araştırmacıları veri toplama araçlarından ağırlıklı olarak anket/ölçek kullanmayı tercih etmekte, gözlem, görüşme, doküman inceleme gibi alternatif veri toplama araçlarını nadiren kullanmaktadırlar. Makalelerin çoğunluğunun tarama türünde olması nedeniyle veri toplama aracı olarak anket ya da ölçek seçilmektedir. Sadece yetişkin eğitimi alanında değil eğitim alanında yapılmış çoğu çalışmada da anket/ ölçek kullanımının tercih edildiği gözlenmektedir (Alper ve Gülbahar, 2009; Erdem, 2011; Erdoğan, Marcinkowski & Ok, 2009; Göktaş ve diğerleri, 2014; Ozan ve Köse, 2014; Şimşek ve diğerleri, 2009). Araştırmalarda çoğunlukla anketlerin tercih edilmesinin en temel nedeni olarak, bu teknikle daha çok kişiye ulaşılabilmesi ve bu yöntemle veri toplama sürecinin uygulama süresi ve uygulama maliyetleri açısından daha ekonomik olması gösterilmektedir (Sert, Kurtoğlu, Akıncı ve Seferoğlu, 2012). Anket ve ölçeklerin araştırmacılara bu anlamda kolaylıklar sağladığı bilinmektedir ancak tüm araştırmalarda önemli olanın yalnızca veri toplamak değil, aynı zamanda güvenilir, gerçekçi ve ele alınan durum hakkında birden fazla açıdan bilgi sağlayabilecek veriler toplamak olduğunu da unutmamak gerekmektedir.

Yetişkin eğitimi alanındaki makalelerin çoğunluğunda veri toplama araçlarının güvenilirliğinin rapor edilmediği, veri toplama aracının geçerliğini belirlemek amacıyla uzman panelin görüşlerine sunulmadığı görülmüştür. Geçerlik amacıyla uzman değerlendirmesine sunulan makalelerde ise bu sürecin nasıl işlediği ayrıntılı olarak anlatılmamakta, sadece uzman görüşüne sunulduğunu belirtmekle yetinilmektedir. Geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili açıklamaların eksikliğinin özellikle nitel araştırmalarda önemli bir sorun olduğu görülmüştür. Nitel araştırmalarda araştırmanın güvenilirliğinin ve geçerliğinin nasıl sağlandığı konusunda yeterli açıklama bulunmamakta, bazılarında sadece geçerlik ve güvenilirliği yapılmıştır denmekte ancak bunun nasıl sağlandığı açıklanmamaktadır. İncelenen araştırmalarda bu kanıtların sunulmamasının temel nedeni araştırmacıların bu konuya yeterince önem vermemiş olmaları, bilgi eksikliği veya bazı çalışmalarda diğer araştırmacılar tarafından geliştirilen araçlar kullanıldığı için bu araçlara ilişkin geçerlik ve güvenilirlik kanıtlarının sunulmasına gerek

duyulmaması olabilir. Makalelerde veya tezlerdeki veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirliğine yönelik açıklamaların eksikliği Türkiye’de yapılan çoğu çalışmada ortak sorun olarak belirlemektedir (Ağaoğlu ve diğerleri, 2008; Korkmaz, 2010; Kurt ve Erdoğan, 2015; Şimşek ve Altinkurt, 2007, Yılmaz ve Altinkurt, 2012). Araştırmalarda geçerliği ve güvenilirliği saptanmamış ölçme araçlarının kullanılması veri toplama ve yorumlama aşamalarında pek çok tutarsızlığı da beraberinde getireceği için üzerinde önemle durulması gereken bir husustur.

Veri analiz tekniklerine göre incelendiğinde ise makalelerde en çok sırasıyla betimsel analiz tekniklerinden frekans/yüzde, ortalama/standart sapma değerleri; kestirimsel analiz tekniklerinden ise t-testi, ANOVA ve Ki kare kullanılmaktadır. Nitel analiz tekniklerinden ise en çok sırasıyla betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmalarda dikkati çeken bir başka önemli husus da varyans analizi veya t-testi gibi parametrik analiz tekniklerinin neden kullanıldığının açıklanmamış olduğudur. Yapılan başka çalışmalarda da aynı soruna dikkat çekilmekte, bazı makalelerde parametrik olmayan analiz teknikleri kullanılması gerekirken parametrik istatistik teknikleri kullanıldığı ve bunun neden tercih edildiğinin açıklanmadığı belirtilmektedir (Yılmaz ve Altinkurt, 2012). Oysa bir araştırmada parametrik istatistiklerin kullanılabilmesi için verilerin normal dağılım göstermesi, örneklemin yansız olarak seçilmesi ve örneklem sayısının ondan az olmaması gerekmektedir (Ural ve Kılıç, 2005). Parametrik istatistiklerin ağırlıklı olarak kullanıldığı yetişkin eğitimi araştırmalarında, normallik dağılımına bakılmamasının, araştırmacıların konuyla ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yetişkin eğitimi araştırmalarında betimsel analiz tekniklerinin ve birkaç kestirimsel analiz tekniği dışında ileri analiz tekniklerinin kullanılmayışı ile ilgili alan yazın tarandığında durum çok da şaşırtıcı gelmemektedir. Türkiye’de benzer durumu betimleyen pek çok araştırma yapılmıştır (Arık ve Türkmen, 2009; Erdem, 2011; Göktaş ve diğerleri, 2012; Kurt ve Erdoğan, 2015). Türkiye’de eğitim araştırmalarında belli başlı veri analiz tekniklerinin dışında başka tekniklerin kullanılmayışının sebebi bilgi ve deneyim eksikliğidir (Göktaş ve diğerleri, 2012). Sayın (2010) ise 1999-2006 yılları arasında yayımlanmış olan makale ve bildirileri incelediği

araştırmasında yaptığı incelemeler sonucunda; araştırmacıların istatistiksel kavramları iyi bilmedikleri için bazı kavramları hatalı olarak birbirinin yerine kullandıkları, veri girişlerini kurallarına uygun olarak yapmadıkları, araştırmalarda kullandıkları testlerin kullanım amaçlarını yeterli düzeyde bilmedikleri, istatistiksel bulguları yorumlamakta zorluk çektikleri gibi sorunlara değinmektedir. Bir araştırmanın yöntem bölümünde yapılan hataların sadece o makalenin kalitesini verilerinin güvenilirliğini etkileyeceği düşüncesi gerçeklikten uzaktır. Çünkü hatalı ve düzeltilmeden yayınlanan bir makaleden birçok araştırmacının referans aldığı düşünülüğünde sorunun bir çıkış gibi büyüdüğü fark edilmektedir.

Bulgular Bölümüne İlişkin Tartışma

Araştırmalarda hangi veri toplama araçlarının ve ne tür veri analiz tekniklerinin kullanıldığı kadar, verilerin nasıl yorumlandığı da önemlidir. İncelenen makalelerin çoğunluğunda elde edilen bulguların araştırma amaçları ile bağlantılı ve tutarlı olarak yorumlandığı; elde edilen bulguların tartışıldığı tartışma bölümünde bulguların ilgili alanyazınla desteklenerek, önceki benzer araştırmaların benzerlikleri ve farklılıklarına değinilerek tartışıldığı görülmüştür. Öte yandan makalelerin neredeyse yarısında ise (%45) bulgular yorumlanırken araştırmadan çıkarılacak sonuçlar kuramsal açıdan ya hiç tartışılmamış ya da çok yüzeysel olarak bahsedilmiş ve sınırlı sayıda benzer araştırmalara göndermeler yapılmıştır. Oysa araştırma bulguları yorumlanırken bulguların kuramsal sonuçları ve sonuçların geçerliğinin vurgulanması önemlidir (Balcı, 2011). Bu bağlamda yetişkin eğitimi makalelerinin neredeyse yarısında, bulguların ilgili alanyazından elde edilen verilerle desteklenmeden, sadece dayanaksız yorumlar şeklinde ifade edilmesi yöntemsel açıdan bir eksiklik olarak görülmektedir. Öte yandan tartışmaların bulgularla yeterince desteklenmemesinin bir nedenin Türkiye’de yetişkin eğitimi alanındaki araştırma sayısının azlığı olabileceği gözden kaçmamalıdır. Nitekim bu araştırmada incelenen birçok çalışma alanda ilk ve tek olan çalışmalardır.

Sonuç ve Öneriler Bölümüne İlişkin Tartışma

İncelenen makalelerin önemli çoğunluğunda (%81,7) sonuçların elde edilen bulgularla tutarlı olarak özetlendiği, makalelerin az bir kısmında ise sonuçlar özetlenirken elde edilen bulgulardan bazılarının değinilmediği ya da araştırma sonuçları ile araştırma bulgularının birbirine uymadığı görülmektedir. Öte yandan makalelerin yarıdan fazlasında (%57,2) araştırma sonuçlarına bağlı olarak öneriler sunulmuştur, geri kalan diğer makalelerde ise önerilerin bazıları araştırma sonuçları ile ilişkili olmayacak şekilde ifade edilmektedir. Ayrıca makaleler içinde az bir oran da olsa (%16,3) bazı makalelerde araştırmaya dair herhangi bir öneri sunulmadığı dikkat çekmektedir. Önerilere dair bir başka husus ise makalelerde öneriler yazılırken benzer araştırmalar yapmayı düşünen araştırmacılara dair önerilerden bahsedilmemesidir (Yılmaz ve Altinkurt 2012). Yetişkin eğitimi makalelerinde de bu durum benzer şekilde dikkat çekmekte, daha çok uygulamaya dönük önerilere yer verilirken gelecekte benzer konuları araştırmayı düşünen araştırmacılara yararlı olacak önerilere yer verilmemektedir. Oysa bu tür öneriler ileriki araştırmalarda sorunların çözümüne yönelik farklı bakış açıları sağlayacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Toplum ve bilimin gelişebilmesi için, bilimsel araştırmalar büyük önem taşıdığından, bu araştırmaların doğru, güvenilir ve mümkün olduğunca hatasız olması gerekmektedir. Çünkü güvenilir olmayan çalışmalar, toplumu ve bilim çevresini yanlış yönlendirecek, bilimin ve insanlığın ilerlemesini olumsuz etkileyecektir.

Türkiye’de sadece sosyal bilimlerde değil pek çok akademik alanda yapılan çalışmalarda karşılaşılan yöntem bilimsel sorunlar gittikçe büyümektedir. Yetişkin eğitimi alanında yapılmış yayınlarda da benzer sorunların var olduğu, bu araştırma sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de farklı bilimsel alanlarda hazırlanan makalelerde de yöntem bilimsel açıdan sorunlar olduğu başka araştırmalarda da ortaya konmuş; araştırmacıların istatistiksel kavramları iyi bilmedikleri için bazı kavramları hatalı olarak birbirlerinin yerine kullandıkları, araştırmalarda kullanılan testlerin kullanım amaçlarının yeterli düzeyde bilinmediği, yapılan analizler sonucunda elde edilen

değerlerin anlamlılığını göstermekte problem yaşandığı, araştırmacıların yeterli istatistik bilgisine sahip olmadıkları belirtilmektedir (Sayın, 2010).

Ayrıca “evren/örneklem tanımlarına ve örnekleme yönteminin açıklanmasına yeterince özen gösterilmemesi; araştırma deseni hakkında yeterince bilgi verilmemesi; kullanılan araştırma deseninin seçilme nedenin açıklanmaması; ölçme sonuçlarının geçerliği ve güvenilirliği konusunda yeterli bir çözümleme yapılmaması; güvenilirlikte Cronbach Alfa değerinin bulunmasının yeterli sayılması; geçerlik tartışmasının hemen hemen hiç olmaması; genelde ya çok basit istatistik yöntemler kullanılması ya da kullanılan karmaşık yöntemlere hakim olunmaması; literatür taramalarının genelde çok yüzeysel olması veya doğrudan araştırma sorusuyla ilgili olmayan genel kavramların sunumunu içeriyor olması; referans gösterme konusunda ciddi hatalar yapılması” da önemli yöntem bilimsel ve istatistiksel sorunlar olarak sıralanmaktadır (Büyüköztürk ve Kutlu, 2006).

Sönmez’e (2005) göre bilimsel araştırmalarda giriş, problem cümlesi, sayıltı, tanımlama ve sınırlamalarda yapılan yanlışlar; yöntem, örneklem, denekleri belirleme, verileri toplamada pek çok tutarsızlığın doğmasına neden olmaktadır. Bunlar veri toplama araçlarını ve kullanılacak istatistik teknikleri de etkilemektedir. Örneğin, ölçme araçlarının geçerliği ve güvenilirliği saptanmamış ve bilimsel ilkelere uygun hazırlanmamış tezlere ve araştırma makalelerine sıkça rastlamak mümkündür. Ayrıca, çoğu kez böyle ölçme araçlarıyla toplanan veriler üzerinde yanlış istatistik teknikler de kullanıldığına rastlanmaktadır. Bu şekilde elde edilen bulgulara dayalı yorumlar yetersiz; öneriler tutarsız olabilmektedir. Bu sorunları çözmek için her bölüm bir tez ön inceleme kurulu ve bilimsel araştırma merkezi oluşturmalı, buradan geçmeyen tezleri savunmaya almamalıdır.

Yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer sorunlara dikkat çekilmektedir. Örneğin, Lang ve Lantz (2003) biomedical araştırma makalelerinde bulunan betimsel istatistiklerin yanlış kullanımı, sonuçlar için yalnızca p değerinin rapor edilmesi, istatistiksel testlerin varsayımlarının kontrol edilmeden analizlerde bulunulması vd. olmak üzere yirmi istatistiksel hatadan bahsetmişlerdir. Benzer şekilde Strasak ve diğerleri (2007) tıp alanında yapılan istatistiksel hataları

tespit ettikleri çalışmalarında araştırmanın deseni, verilerin analizi, uygulanan istatistiksel yöntemin ortaya konması, verilerin sunumu ve bulguların yorumu boyutlarında pek çok istatistiksel ve yöntemsel hatadan bahsetmektedirler.

Nartgün'e (2010) göre de araştırma teknikleri konusundaki yetersizlikten dolayı çok sayıda lisansüstü eğitim öğrencisi ya profesyonel yardımlarla çalışmalarını devam ettirmekte ya da çalışmalarını tamamlayamayarak eğitimlerini sonlandırmaktadırlar. Üniversitelerin ve buna bağlı olarak lisansüstü eğitim programlarının fazlalaştığı günümüzde bu sorun her geçen gün daha da büyümektedir. Sargut (2006) sosyal bilimlerde nitelikli makale üretimi konusunda yaşanan soruna çözüm olarak öncelikle güçlü doktora programlarına gereksinim olduğunu, bu programlarda bireylere doğru okuma alışkanlıkları verilmesi ve bilimsel değer ve normların öğretilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Yetişkin eğitime ilişkin uzun bir zaman diliminde yayınlanmış makaleler incelendiğinde 2000'li yıllar öncesinde yazılmış araştırma inceleme türündeki makalelerin bilhassa yöntem kısmında önemli eksikliklerin olduğu; makalelerde araştırmaların yöntemsel sürecinden neredeyse hiç bahsedilmediği veya yetersiz bilgi verildiği görülmektedir. Buna karşılık son yıllarda yazılmış makalelerin yöntem bilimsel açıdan daha yeterli düzeyde olmasının olumlu bir gelişme olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın dikkate değer ve çok önemli bir diğer sonucu da incelenen araştırmaların tamamının bilimsel hakemli dergilerde yayımlanmış ve hakem değerlendirme sürecinden geçmiş olmasına rağmen yöntem bilimsel açıdan pek çok eksiklikler barındırmasıdır. Bu durum Türkiye'de bilimsel makalelerde hakem değerlendirme sürecinin yeterince işlevsel olmadığı, aynı zamanda makale değerlendirme sürecinde yer alan bilim adamlarının da konuyla ilgili eksiklikleri olabileceğinin bir göstergesi durumundadır.

Bu çalışmada, yetişkin eğitime ilişkin hazırlanan makalelerde yöntemsel açıdan izlenmesi gereken aşamalar ve bu aşamalar içerisinde dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde durulmuştur. Makalelerde tespit edilen olumlu yönler ve eksiklikler ileride yetişkin eğitimi alanında yayın yapmayı düşünen akademisyenlere faydalı olmak amacıyla ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda

yetişkin eğitimi alanında yapılacak çalışmalarda niteliksel açıdan kaliteyi artırmak amacıyla aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- Araştırmaya başlarken amaçlar, hipotezler, değişkenler, ölçekler, araştırma yöntemi ve kullanılacak istatistiksel teknikler doğru belirlenmelidir.

- Araştırmalar raporlaştırılırken seçilen araştırma modeli, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analizi sırasında yapılanların, ayrıntılı ve usulüne uygun olarak yazılmasına dikkat edilmelidir.

- Türkiye’de yetişkin eğitimi alanında nitel çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu anlamda bundan sonra yapılacak çalışmalar için nitel yöntemler özendirilmelidir. Araştırma problemlerine uygun olduğu ölçüde, yetişkin eğitimi alanında nitel ve nicel yaklaşımların bir arada kullanıldığı, konuya ilişkin çok yönlü bilgi sağlayan, karma yöntemli çalışmaların da sayısı artırılabilir.

- Yetişkin eğitimi alanında durum betimlemesinin yanı sıra, deneysel çalışmalara da ağırlık verilmelidir.

- Araştırmalarda uygun veri analiz tekniklerinin kullanılmasına dikkat edilmelidir. İstatistik teknikleri kullanılmadan önce verilerin normallik dağılımına bakılmalı, sonra ne tür istatistiksel teknik kullanılacağına karar verilmelidir.

- Araştırma bulguları yorumlanırken ilgili alanyazınla bağlantılı olarak yorum yapılmasına, araştırma bulgularının benzer araştırmalardan elde edilen sonuçlar ile desteklenmesine önem verilmelidir.

- Eğitim fakültelerinin lisans ve lisansüstü programlarında bilimsel araştırma ve istatistik dersleri verilmektedir. Ancak birçok araştırmadan elde edilen sonuçlar bu derslerde verilen eğitimin öğrencilerde bilimsel araştırma yöntemleri ve kullanılacak istatistikler konusunun tam anlaşılmadığını ya da yüzeysel olarak anlaşıldığını, bu nedenle uygulamalarda ciddi hataların olduğunu göstermektedir. Bu sorunu engellemek amacıyla lisansüstü seviyede verilen bilimsel araştırma ve istatistik derslerinde teorik anlatımın yanında örnekler üzerinden konu anlatımını ve uygulamayı temele alan öğretim yöntemleri kullanılabilir.

- Halihazırda akademisyen olarak görev yapan öğretim üyelerine düzenli olarak istatistiki araştırma tekniklerini konu alan,

yöntem bilimsel hataları düzeltme amaçlı hizmet içi eğitim kurslarının verilmesi mesleki gelişim açısından önemli katkı sağlayacaktır.

- Akademisyenlerin bilimsel araştırma sürecinde istatistiki anlamda destek alabilmeleri için üniversitelerde birimler oluşturulmalı, bu birimin faaliyetleri üniversite yönetimince desteklenmelidir.

- Bilimsel dergilerin hakemlik süreci değerlendirmeleri yapılırken, araştırma yöntem ve tekniklerine yönelik eksikliklerin giderilmesine dikkat edilmelidir.

- Bu araştırma belirlenen sınırlılık kriteri gereği, Türkiye’de alanyazında yetişkin eğitimi anahtar kelimesi ile taranan makaleleri temele almıştır. Yetişkin eğitimi ve yaşam boyu öğrenme kavramı birbiriyle ilintili kavramlar olduğu için benzer bir araştırma “yaşam boyu öğrenme” ve “hayat boyu öğrenme” kavramları temele alınarak da yapılabilir.

- Bu araştırmada makale içeriğini sınırlamak amacıyla Türkiye’de yetişkin eğitimi alanında yapılan çalışmalar yöntem bilimsel açıdan değerlendirilmiştir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda yetişkin eğitimi alanında yapılmış makalelerin kapsamı içerik analizi yöntemi kullanılarak daha detaylı değerlendirilebilir.

Kaynaklar

- Ağaoğlu, E., Altinkurt, Y., Ceylan, M., Kesim, E., ve Madden, T. (2008). *Okul yönetimi alanında yapılmış araştırmaların değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları: no:1828, Eğitim Fakültesi Yayınları; no:107.
- Akhun, İ. (1983). *İstatistiklerin manidarlığı ve örneklem*. 2. Baskı. Ankara.
- Alper, A. ve Gülbahar, Y. (2009). Trends and Issues in Educational Technologies: A Review of Recent Research in TOJET. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*. TOJET, 8(2), 124-135.
- Arık, R. S. ve Türkmen, M. (2009). Eğitim bilimleri alanında yayımlanan bilimsel dergilerde yer alan makalelerin incelenmesi. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Antalya.
- Arseven, A. D. (1993). *Alan araştırma yöntemi (ilkeler, teknikler, örnekler)*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Balcı, A. (1993). Türkiye’de eğitim araştırmalarının durumu: A.Ü.EBF. Örneği. Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresi. Bildiriler 3. (Ankara: 24-28 Eylül 1990).
- Balcı, A. (2011). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. ve Kutlu, Ö.(2006). Sosyal bilim araştırmalarında yöntem sorunu. Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, I. Ulusal Kurultayı Bildirisi.

- Balcı, A. ve Apaydın, Ç. (2009). Türkiye’de eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 59(15), 325–343.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th ed.). New York: Routledge.
- Creswell, J. W. (1994). *Research design: Qualitative & quantitative approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell J.W. & Miller, D.L. (2000). *Determining validity in qualitative inquiry*. Theory into Practice. 39(3). P: 124-130.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergi-lerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: betimsel bir analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2 (1), 140-147.
- Erdoğan, M., Marcinkowski, T. & Ok, A. (2009). Content analysis of selected features of k-8 environmental education research studies in Turkey. 1997-2007. *Environmental Education Research*. 15(5). 525-548.
- Eren, B., Çelik, M. ve Oğuz, A. (5-7 Eylül 2013). Türkiye’de öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi. 22.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Eskişehir.
- Erkuş, A (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*, İkinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2004). Bazı tıp dergilerinin son sayılarındaki makalelerin yöntemsel ve istatistiksel açıdan incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*.5(). 176-181.
- Eymen, E. (2007). *Tez Önerisi Nasıl Hazırlanır*, İstatistik Merkezi Yayın No: 2. www.istatistikmerkezi.com adresinden 13.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- Fazlıoğlu, O. ve Kurul, N. (2012). Türkiye’deki eğitim bilimleri doktora tezlerinin özellikleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 43-75.
- Fırat, N.Ş. (2006). Pozitivist yaklaşımın eğitim yönetimi alanına yansımaları, alana getirdiği katkı ve sınırlılıkları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* 20.s.41.
- Göktaş, Y., Hasaıçebi, Varışoğlu, B., Akçay, A., Bayrak, N., Baran, M. Ve Sözbilir, M. (2012). Trends in educational research in Turkey: A content analysis. *Educational Sciences and Practice*. 12(1) Winter. S.455-459.
- Hake, B. (1995). Eastern Europe: aspects of adult education research trends. *Adult Education and Development*. 45. pp. 145-171.
- Karadağ, E. (Aralık, 2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10(3). s.75-87.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel araştırma metodu*. Ankara: Hacetepe Taş Kitapçılık
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*(dördüncü baskı). Ankara: Sanem Yayıncılık.

- Korkmaz, A. (2010). Vahit Bademci'nin paradigma değişikliği üzerine bir araştırma: testler değil ölçümler güvenlidir. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak.
- Kurt, A. ve Erdoğan, M. (2015). Program değerlendirme araştırmalarının içerik analizi ve eğilimleri; 2004-2013 yılları arası. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 40(178). s.199-224.
- Lang, T. (2004). Twenty statistical errors even you can find in biomedical research articles. *Croatian Medical Journal*. 45(4), 361-370. <http://www.councilscienceeditors.org/> adresinden 13.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- Lang, T. & Lantz, C. J. (2003). 20 Statistical errors even you can find. *Science Editor*, 26(6), 191. <http://www.councilscienceeditors.org/> adresinden 13.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- Lowe, J. (1985). *Dünyada yetişkin eğitime toplu bakış*, (Çev:Turhan Oğuzkan), UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını, Ankara.
- Miles, MB. & Huberman, AM. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nartgün, Z. (2010). Sınıf içi durum belirleme tekniklerine dayalı öğretimin öğrencilerin araştırma teknikleri yeterlik düzeyleri üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 113-127.
- Nazık, H. (2001). *Araştırma Teknikleri*, İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26. S: 121-132.
- Ozan, C. ve Köse, E. (2014). Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 4(1). s:116-136.
- Pajares, F. Araştırma Önerisinin Unsurları. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak.../arastirma_onerisi_unsurlari.doc adresinden 13.01.2016 tarihinde alınmıştır.
- Sağlam, M. ve Yüksel, İ. (Ağustos, 2007). Program değerlendirmede meta-analiz ve meta değerlendirme yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:18. s.175-187. (06.12.2015 tarihinde http://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/files/DERG_/18/175-188.pdf adresinden alınmıştır).
- Sargut, A.S. (2006). Buluşsal arayış ya da sav: bilimsel makale niteliği üzerine düşünceler. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık, I. Ulusal Kurultayı Bildirisi*.
- Sayın, S. (Kış, 2010). Bilimsel araştırmalarda yapılan istatistiksel ve yöntem bilimsel hatalar-II: grafik, tablo ve gösterim hataları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 8(1), s.118,134-135.
- Semerci, Ç. ve Meral, E. (17-20 Ekim 2007). Lisansüstü eğitimde program değerlendirmeye ilişkin tezlerin meta değerlendirmesi. (Fırat Üniversitesi örneği). Eskişehir: Lisansüstü Eğitim Sempozyumu.
- Sert, G., Kurtoğlu, M., Akıncı, A. ve Seferoğlu, S.S. (2012, Şubat). Öğretmenlerin teknoloji kullanma durumlarını inceleyen araştırmalara bir bakış: bir içerik analizi çalışması. Akademik Bilişim Konferansı, Uşak Üniversitesi, Uşak.

- Shriven, M. (2009). Meta evaluation revisited. *Journal of Multi-Disciplinary Evaluation*, 6(11). s.iii-viii.
- Sönmez, V. (2005). Bilimsel araştırmalarda yapılan yanlışlıklar. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. 18, s. 236-252.
- Sözbilir, M., Kutu, H. ve Yaşar, D. (2013). Türkiye’de kimya eğitimi araştırmalarının durumu ve eğilimler. M. Sözbilir (Ed.). Türkiye’de Kimya Eğitimi. İstanbul: Kimya Derneği Yayınları. s:175-204.
- Strasak, A. M., Zaman, Q., Pfeiffer, K.P., Göbel, G., & Ulmer, H. (2007). Statistical Errors in Medical Research- A review of Common Pitfalls. *Swiss Medical Weekly*, 137, 44-49. <http://www.smw.ch/docs/pdf200x/2007/03/smw-11587.pdf> adresinden 14.12.2015 tari-hinde alınmıştır.
- Şimşek, Y. ve Altınkurt, Y. (2007). Eğitim örgütlerinde iletişim konusunda yapılmış yüksek lisans tezlerinin değerlendirilmesi. 3. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. s: 476-484.
- Şimşek, A., Özdamar, N., Uysal,Ö., Kobak, K., Berk, C., Kılıçer, T. ve Çiğdem, H. (2009). İkibinli yıllarda Türkiye’deki eğitim teknolojisi araştırmalarında gözlenen eğilimler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 9(2). Bahar. s. 941-966.
- Türkbal, A. (1987). *Bilimsel araştırma metotları ve uygulamalı istatistik*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uusikyla, P. & Virtanen, P. (2000). Meta evaluation as a tool for learning. A case study of the European structural fund evaluations in Finland. SAGE Publications, London. 6(1), s.50.
- Wilkinson, A. M. (1991). The scientist’s handbook for writing papers and dissertations. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2004). Türkiye’deki yetişkin eğitimi araştırmalarına toplu bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 37(1), s.78-97.
- Yılmaz, K. ve Altınkurt, Y.(2012). An examination of articles published on preschool education in Turkey. *Educational Sciences: Theory and Practice*. Special Issue, s.3227-3241.
- Yurdagül, H. (2013). Ölçme Kuramı ve Güvenirlik Katsayıları. (ders notu). <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Guvenirlik.pdf> adresinden 18.12.2015 tarihinde alınmıştır.

Extended Summary

Purpose

This article aims the meta-evaluation of the articles published in Turkey with regards to the field of “adult education” in terms of the essential elements required to be present in a scientific study. In line with this aim, 49 articles written in the form of research-investigation have been evaluated under the headings of ‘introduction’, ‘method’, ‘findings’, ‘conclusion’ and ‘suggestions’.

Method

The study has been structured by using the qualitative research methods and techniques. The method of the research is document review, which is used in qualitative studies. The data obtained has been analyzed by using the descriptive analysis technique, which is a qualitative analysis technique. Since the evaluation of the articles published in the field of adult education in Turkey in terms of certain criteria was aimed, the meta-evaluation method was employed in the present study. The articles were evaluated in terms of the defined criteria and by means of document analysis. The population of the study comprises the 156 articles, in the forms of research about the adult education and relevant subjects, review and compilation, which had been published in peer-reviewed academic journals in Turkey. The sample of the study comprises 49 research and review articles prepared in the qualitative, quantitative and mixed types. In the selection of the sample of the study, the purposive sampling was employed. In order to reach the articles on adult education published in academic journals in Turkey, the articles published in peer reviewed academic journals under the main heading of “adult education” were searched by using the Google Academic and ULAKBİM (Turkish National Academic Network and Information Center) databases – without any time limitation; and all found articles which were considered to be related to the subject headings concerning the adult education were included in the scope of the study. In order to carry out the meta-evaluation of the articles, an “article evaluation form” composed of 24 sub-dimensions under the headings of ‘Introduction’, ‘Method’, ‘Findings’, and ‘Suggestions’ has been developed. The experts of the field were asked to assess the suitability of the prepared set of criteria to the subject to be measured, and the agreement among the experts about the suitability of the evaluation form to the subject to be evaluated was found to be 0.91. The articles reviewed in the present study were also evaluated by another researcher having a good command of the subject at different times. Cohen’s Kappa statistics was used in order to evaluate the consistency between the researchers carrying out the evaluations. It was found out that “a significant degree of consistency” existed between the two researchers (Kappa: .798; $p < 0.001$). The data has been expressed by frequency/percentage values.

Results and Discussion

The results of scientific studies are of great importance in terms of effecting the policies and practices concerning science. These results constitute an em-

pirical basis for implementations and are used as a guide for the implementers in professional activities. Information is produced by means of scientific research in all disciplines, but this does not mean that each information produced carries the quality of being scientific. Thus, it is necessary to question the qualities of the studies conducted in scientific areas. This process is of great importance in terms of the realization and usability of the results to be attained by means of research and revealing the quality of these studies. The history of the adult education as an area of research does not date back too far. Thus, there are a limited number of studies in this field. There is no study in Turkey that reviews the articles published about the adult education. The present study, which aims to evaluate the publications in this field in terms of the essential elements required to be present in a scientific study, is thought to contribute to the field both in terms of the description of the existing situation and in determination and elimination of the shortcomings concerning the process of research.

It was found out that, in the 'Introduction' section of the reviewed articles, the explanations about the problem situations had been organized generally in a structure going from the general to the specific and in the way that will serve to the objectives of the study. In the remaining parts of the study, it was observed that the variables mentioned in the introduction part are partially in connection with the objectives of the studies, and that some articles addressed subjects irrelevant to the aim and content of the study. On the other hand, it was seen that the importance of the research conducted was explained in almost half of the articles, however only general statements which are far from being fully explanatory were used or the importance of the study was not mentioned at all. In most of the studies on the adult education, the objective of the study was found to be stated. On the other hand, when the rates that the sub-objectives depended on the objective of the study were examined, it was found that only in about half of the articles the sub-objectives had been listed in connection with the objective of the study, and that no sub-objectives had been given, but only the objective of the article was stated in a considerable number of articles. In addition, it is also notable that the limitations of the research had not been stated in the majority of the articles. It was seen that serious problems existed in the 'Method' sections of the articles concerning the adult education, and that the elements constituting the method were either had not been explained in adequate detail or they hadn't been mentioned at all. It was seen that the model used had been mentioned in more than half of the articles, but no information had been given about the model constituting the structure of the study in nearly half of them. It is notable that quantitative researches constituted the majority among the studies published on the adult education, and that most of the qualitative ones comprised the articles with the descriptive screening pattern. On the other hand, it was seen that the rate at which the qualitative approach had been used in the studies was lower comparing to the quantitative method; and that the case study and phenomenology patterns had been used predominantly in the qualitative studies. As for the description of the population and sample of the studies, it was seen that some studies had tried to react to the whole population without taking any sample since they had been considered to be accessible. In

addition, no explanation had been made in one third of the articles about the population, target population or the target group and it had not been stated based on what criteria the sample had been selected and how the size of the sample had been determined. The researchers of the field of the adult education predominantly prefer to use the survey/scale among the tools of data collection; and they rarely use the alternative data collection tools such as observation, interview and document review. On the other hand, it was determined that the reliability of the data collection tools had not been reported in the majority of the articles on the subject of adult education, and that they had not been presented to the expert opinion in order to determine the validity of the data collection tools used. In the articles presented to the expert evaluation in order to determine their validity, how the process had worked had not been explained in detail, and it had only been stated that they had been presented to the opinion of an expert. When the articles were examined in terms of their data analysis techniques, it was found out that the techniques mostly used in the articles were, in descending order, the frequency/percentage and the mean/standard deviation technique from descriptive analysis techniques; and the t-test, ANOVA and the Chi-square techniques from predictive analysis techniques. As for the qualitative analysis techniques, the descriptive analysis and the content analysis are the methods used in descending order mostly used in this category. Another notable aspect of these studies was the fact that the reason why the parametric analysis techniques such as the variance analysis and the t-test had been used had not been explained. It was seen that the data obtained had been interpreted, in the section 'Findings', in a way that was related to and consistent with the objectives of the study; and that the findings had been supported with the relevant literature and discussed in a way that had addressed the similarities and differences with the previous similar studies in the section 'Discussion', where the findings were discussed. On the other hand, in nearly half of the articles, the results to be obtained from the research had not been discussed in theoretical terms at all or had been mentioned very superficially while the findings had been interpreted, and references had been made only to a limited number of similar studies. In the majority of the articles, the results had been summarized in the 'Results' section of the articles on adult education in a way that they were consistent with the findings. On the other hand, in a small percentage of the articles, some of the findings obtained had not been addressed while the results had been summarized or the results of the study were not consistent with the findings of the study. In addition, more than half of the articles were found to have presented suggestions based on the results of the study; and it was found that, in the remaining articles, some suggestions had been expressed in a way that was not related to the study results.

Conclusion

When the data obtained at the end of the study is evaluated, it can be seen that the majority of the articles written about the adult education in Turkey are in the compilation category and the articles in the review category are in the minority. the articles written on the subject of adult education paradigmatically com-

prised quantitative researches and that these researches had been patterned in the form of a descriptive screening type of research. It was also determined by means of the present study that the survey/scale had been used as the data collection tool in most of these studies; that the frequency, percentage, mean, t-test, Chi-square and ANOVA had been preferred as the data analysis techniques; and that the advances analysis techniques had been used very rarely.

Based on the results obtained from the present study, it is thought that, in order to improve the quality of the studies to be conducted in the field of adult education, the use of the qualitative and mixed research models in studies should be encouraged; the researchers should be provided with in-service training on scientific research on a regular basis; and universities should provide the researchers with consultancy support on statistics.